

...KIEDY OBEJRZAŁEM KAŻDY KAMIEŃ LWOWA...
OBECNOŚĆ KULTURY W NAUCZANIU JĘZYKA
(LETNIE PRAKTYKI STUDENTÓW POLONISTYKI LWOWSKIEJ)

Pod koniec pierwszego roku studiów studenci polonistyki na Narodowym Uniwersytecie Lwowskim im. Iwana Franki mają w programie tzw. praktyki źródłoznawcze. Trwają one przez trzy pierwsze tygodnie lipca. Po zakończeniu praktyk studenci przedstawiają zebrane materiały i zrobione zadania, otrzymując odpowiednie oceny.

W ramach praktyk źródłoznawczych zaplanowana jest przede wszystkim praca studentów w bibliotekach uniwersyteckich oraz miejskich, która ma wykształcić u studentów nawyki w szukaniu źródeł bibliograficznych różnego typu – naukowych, encyklopedycznych, literatury pięknej i innych oraz w sporządzaniu opisów bibliograficznych różnych typów. Zaplanowanie takiego właśnie rodzaju pracy, która, jakby się wydawało, nie wymaga dużej wprawy, spowodowane zostało ujawnieniem znaczących braków studentów zarówno w sporządzaniu bibliografii do pisanych przez studentów od II do V roku studiów prac naukowych, jak i w umiejętności dotarcia do „papierowych źródeł wiedzy”, gdyż życie, w tym także „naukowe”, dzisiejszego lwowskiego studenta zdominał obecnie Internet, ze wszystkimi skutkami pozytywnymi i negatywnymi (np. bezmyślne kopiowanie tekstów elektronicznych i ogólne przekonanie, że to, czego nie ma w Internecie, nie istnieje w ogóle).

Drugi bardziej rozwijający i twórczy komponent praktyk to zapoznanie się studentów z polską literaturą Lwowa – dla jednych studentów rodzinnego miasta, dla innych nowo poznawanego, do którego przyjechali na studia. To np. opracowanie tras krajoznawczych po Lwowie związanych z polską historią, kulturą, literaturą oraz przeprowadzenie odpowiednich wycieczek w niedużych grupach, wykonanie rozmaitych zadań, w tym także językowych, związanych z pewnymi tekstami kultury Lwowa, oraz przygotowywanie odpowiednich prezentacji i referatów.

Specjalnie dla potrzeb praktyk zostały wydane pomoce dydaktyczne „Praktyki źródłoznawcze. Zadania dla studentów filologii polskiej”, której autorem jest J. Kowalewski, a re-

daktorem naukowym A. Krawczuk¹. Podstawowy cel tej pracy to pomoc studentom w uczeniu się języka poprzez kulturę polską ukraińskiego dzisiaj Lwowa.

Relacje język a kultura w nauczaniu języka polskiego jako obcego są badane w pracach czołowych glottodydaktyków polskich. Zagadnienia kulturowe w nauczaniu języka polskiego przedstawiają w swoich pracach m.in. G. Zarzycka², A. Burzyńska³, W. Miodunka⁴, P. Garncarek⁵, A. Achtelik⁶, P. Gębał⁷, J. Kowalewski⁸, A. Krawczuk⁹. Ci autorzy mówią o nauczaniu kultury w zakresie socjokulturowym i realioznawczym. W koncepcji „kulturowe” J. Kowalewskiego występuje dodatkowo pojęcie doświadczenia kulturowego.

Praktyki źródłoznawcze oparte są na koncepcji zintegrowania socjokultury, realiów polskich i doświadczenia kulturowego. Według tej koncepcji socjokultura polega na umiejętności odpowiedniego zachowania się wśród Polaków w różnych sytuacjach komunikacyjnych. Socjokultura przede wszystkim dotyczy umiejętności językowych, ale ważne też są zachowania pozajęzykowe.

Realia polskie to zbiór faktów z różnych dziedzin: historii, geografii, biologii, socjologii, sztuki, życia kulturalnego, folkloru, zwyczajów i obyczajów, religii itd.

Doświadczenie kulturowe polega na bezpośrednim kontakcie z wytworem kultury lub na wytworzeniu kultury. Może to być: obejrzenie filmu, przeczytanie czy posłuchanie tekstu literackiego, zaśpiewanie piosenki, taniec itd.¹⁰

Na podstawie przedstawionej koncepcji kulturowej zostały opracowane zadania dla studentów w formie 15 kart z ćwiczeniami zgodnych z założeniami programu kulturowego, który „odpowiada na skomplikowany status języka polskiego na Ukrainie oraz na założenia kształcenia interkulturowego, którego idee są zawarte w dokumentach Rady Europy, przede wszystkim w Europejskim systemie opisu kształcenia językowego (ESOKJ). Łączy metodykę języka jako ojczystego, jako drugiego i jako obcego z promocją kultury polskiej. Polega na nauczaniu języka w oparciu o teksty kultury”¹¹.

---

¹ Джерелознавча практика..., 2011u.

² Zarzycka G., 2000; Zarzycka G., 2004.

³ Burzyńska A., 2002.

⁴ Miodunka W., 2004.

⁵ Garncarek P., 2006.

⁶ Achtelik A., 2005.

⁷ Gębał P.E., 2006; Gębał P. E., 2010.

⁸ Kowalewski J., 2011.

⁹ Krawczuk A., 2008; Krawczuk A., 2011.

¹⁰ Kowalewski J., 2011, s. 89-90.

¹¹ Джерелознавча практика..., 2011, s. 6.

Każda karta zaczyna się od tzw. tekstu kultury, czyli utworu poetyckiego lub części tekstu autorskiego, którego autor w jakiś sposób jest związany ze Lwowem. Wśród takich tekstów znalazły się utwory polskich autorów: Zbigniewa Herberta (*Moje miasto*, *Wysoki Zamek*, *Pan Cogito myśli o powrocie do rodzinnego miasta*), Adama Zagajewskiego (*Jechać do Lwowa*), Tadeusza Śliwiaka (*Mieszkam we Lwowie*), Feliksa Konarskiego (*Serce we Lwowie*), Marii Kurtz-Weschlerowej (*Wciąż mi przed oczyma stoją*), Mariana Hemara (*Grudka ziemi*, *Piosenka o Cmentarzu Łyczakowskim*), Kazimierza Wierzyńskiego (*Litania z Ziemi Lwowskiej*), Sebastiana Klonowica (*Roxolania* (fragment XXVI rozdziału poematu)), Stanisława de Vincenza (*Na wysokiej poloninie* (fragment)), Kornela Makuszyńskiego (*Uśmiech Lwowa* (fragment)), Gabrieli Zapolskiej (*Kaska Kariatyda* (fragment)), Stanisława Lema (*Wysoki Zamek* (fragment)).

Przeczytanie tekstu kultury ma na celu m.in. **doświadczenie kulturowe** studentów. Szansą na doświadczenie kulturowe są inne ćwiczenia związane z oglądaniem filmów, czytaniem tekstów literackich, śpiewaniem piosenek, zabawami etc.

Wiedzę dotyczącą **realiów** polskich rozwijają zadania, które polegają m.in. na:

- przygotowaniu informacji o polskich pisarzach (np. *Proszę przygotować informacje o Zbigniewie Herbercie. Jakie jest jego miejsce na tle polskiej poezji współczesnej?* – do tekstu *Moje miasto* Zbigniewa Herberta);

- znalezieniu związków autora tekstu ze Lwowem (*Proszę znaleźć informacje o tym, jakie związki łączą Adama Zagajewskiego ze Lwowem. Proszę udokumentować te związki (przygotować fotografie, teksty etc.) oraz podać źródło informacji* – do tekstu *Jechać do Lwowa* Adama Zagajewskiego);

- znalezieniu informacji oraz przygotowaniu prezentacji i referatów dotyczących różnych wydarzeń **politycznych** (np. *Jaki jest kontekst okrzyków „Bierut – Stalin!”? Proszę przygotować prezentację o sytuacji politycznej w Polsce lat 50. XX wieku* – do tekstu *Grudka ziemi* Mariana Hemara), **historycznych** (np. *Proszę przygotować krótki referat na temat „ślubów Jana Kazimierza”* – do tekstu *Uśmiech Lwowa* Kornela Makuszyńskiego), zjawisk **kulturalnych** (np. *Proszę znaleźć w kulturze polskiej teksty i obrazy, które stały się symbolami związanymi z wydarzeniami historycznymi: Bitwa pod Grunwaldem, Konfederacja barska, Walka z germanizacją, Legiony, Powstanie listopadowe, Powstanie styczniowe, Lata 1918–1921, II wojna światowa, tzw. zakazane piosenki, Bitwa pod Monte Cassino, Powstanie warszawskie, Stan wojenny* – do tekstu *Piosenka o cmentarzu łyczakowskim* Mariana Hemara), **geograficznych** (np. *Proszę przygotować informację na temat atrakcji przyrodniczych w okolicach Lwowa* – do tekstu *Wysoki Zamek* Zbigniewa Herberta), **folkloru, zwyczajów i obyczajów** polskich

(np. *Proszę przygotować informacje o zwyczajach (w kulturze polskiej) związanych ze świętem Wszystkich Świętych: co się robi, kiedy to jest itd.* – do tekstu *Piosenka o cmentarzu łyczakowskim* Mariana Hemara) etc.

Ważną część praktyk to zadania językowe, które mają na celu kształcenie umiejętności językowych: mówienia, czytania, słuchania, pisanie, gramatyki. Ćwiczenia gramatyczne są poświęcone takim zagadnieniom, jak na przykład: czas przyszły, odmiana liczebników, zasady pisowni i odmiana nazwisk obcych oraz polskich, użycie przymków, poprawianie błędów gramatycznych, skróty i skrótowce etc. Zostały w nich uwzględnione m.in. także „miejsca trudne” w polskiej gramatyce dla Ukraińców, związane z interferencją języka rodzimego.

Umiejętność mówienia jest rozwijana w ramach zadań dotyczących przedstawiania zebranych materiałów i wykonanych ćwiczeń.

Znaczną część zadań dla studentów stanowiło stworzenie tekstów pisemnych, z których pomocą można rozwinąć i sprawdzić umiejętności językowe i pozajęzykowe z dziedziny socjokulturowej. Umiejętności te najwyraźniej ujawniają się w komunikacji. Przygotowane ćwiczenia komunikacyjne mają uczynić akt mowy nie tylko fortunnym (skutecznym), lecz także zgodnym z normą socjokulturową (np. *Proszę zwrócić się do: mamy, ojca (taty), siostry Agnieszki, nauczyciela w szkole, pana Tadeusza Nowackiego, nauczycielki w szkole, pani Magdaleny Brzozowskiej, wykładowcy na uniwersytecie, dr. Piotra Wilczka, wykładowcy na uniwersytecie, prof. Michała Przychodzkiego, kolegi, Tomasza, koleżanki Aleksandry (Oli), prorektora Uniwersytetu Warszawskiego, kierowcy autobusu, papieża* – do tekstu *Grudka ziemi* Mariana Hemara).

W dalszej części artykułu przedstawimy klęski i „zwycięstwa” w procesie wykonywania przez studentów zadań w ramach praktyk. Opieramy się na doświadczeniu z roku akademickiego 2010–2011, kiedy studenci polonistyki lwowskiej po raz pierwszy odbywali letnie praktyki w nowej, kulturoznawczej formule.

Otóż w zależności od tego, którą kartę dostali, studenci podzieleni zostali na dwu-, trzy- lub czteroosobowe grupy, z których każda wspólnie pracowała nad wykonaniem zadań¹². Warto od razu zaznaczyć, że zgromadzony materiał można było prezentować zarówno w języku polskim, jak i ukraińskim, ponieważ informacji szukano w źródłach różnojęzycznych¹³. Po ukończeniu pierwszego roku student polonistyki lwowskiej osiąga mniej więcej poziom

---

¹² Nie dotyczy to zadań językowych, które to zadania każda osoba musiała zrobić samodzielnie.

¹³ Głównie ukraińsko-, polsko- i rosyjskojęzycznych.

B1¹⁴ i nie potrafi jeszcze poprawnie tłumaczyć skomplikowanych (pod względem gramatycznym oraz leksykalnym i stylistycznym) tekstów na język polski lub tworzyć takich tekstów samodzielnie. Wymagałoby to od niego zbyt dużo czasu i wysiłku. Natomiast czytanie i rozumienie polskiego tekstu, i tłumaczenie z języka polskiego na ukraiński już należy do jego kompetencji językowych. Wbrew pozorom okazało się, że niektórzy studenci potrafili przedstawić większość informacji po polsku, chociaż, jak już wcześniej wspomnieliśmy, związane to było raczej z polskojęzycznym źródłem, z którego pochodził materiał.

Dla większości studentów najłatwiejsze okazały się zadania związane z przygotowaniem informacji o pisarzu / pisarce i o tym, jakie związki łączyły go / ją ze Lwowem (albo ziemią lwowską). Materiały te przedstawiane były w postaci prezentacji multimedialnych z dopasowanymi zdjęciami, a czasem nawet muzyką albo – rzadziej – jako referaty. W ten sposób opisano życie i twórczość Zbigniewa Herberta, Adama Zagajewskiego, Tadeusza Śliwiaka, Feliksa Konarskiego, Mariana Hemara, Aleksandra Fredry, Kazimierza Wierzyńskiego, Sebastiana Klono-wica, Stanisława de Vincenza, Kornela Makuszyńskiego, Stanisława Lema. W przypadku Gabrieli Zapolskiej było jeszcze ciekawiej. W czasie obrony tzw. praktyk, zadanie to przedstawione zostało jako „historia kryminalna” – student, który badał życiorys pisarki i aktorki, próbował samodzielnie prowadzić „śledztwo”, „przesłuchując” mieszkańców kamienicy, w której przez jakiś czas mieszkała „poszukiwana”, robiąc dokładne zdjęcia nie tylko samego domu i okolic, ale też każdych drzwi do mieszkań (bo nie wiadomo, w którym dokładnie mieszkała), klatek schodowych i nawet poszczególnych schodów (bo nimi na pewno chodziła). Niestety, nie udało się znaleźć żadnych informacji (oprócz zaproponowanego przez autora zadań wiersza) na temat Marii Kurtz-Weschlerowej, ale to z powodu braku odpowiedniego materiału w źródłach.

Warto też wspomnieć o zadaniach związanych z określonymi miejscami i wydarzeniami, które mają duże znaczenie dla Polaków, ponieważ stanowią część historii polskiej i mocno wiążą się z kulturą polską oraz tradycjami. To na przykład informacje o sanktuariach maryjnych w Polsce i na Kresach (katolickich i prawosławnych), o najważniejszych cmentarzach polskich w Polsce (Powązki, Cmentarz Rakowicki) oraz poza Polską (Łyczaków, na Rosnie), o tradycji obchodzenia Dnia Wszystkich Świętych; informacje o ślubach Jana Kazimierza, Bitwie pod Grunwaldem, konfederacji barskiej, walce z germanizacją, legionach, powstaniu listopadowym, powstaniu styczniowym, bitwie pod Monte Cassino, stanie wojennym etc. A nawet na temat współczesnej sceny muzycznej w Polsce: muzyki klasycznej, popularnej (rozrywkowej), jazzowej etc. Na ogół sposób prezentacji nie różnił się od poprzednio przedstawionego zadania. Studenci szukali po-

---

¹⁴ Кравчук А., Русін М., 2010, s. 124.

trzebnych informacji głównie w bibliotece albo w Internecie i przedstawiali w postaci prezentacji multimedialnych.

Kolejnym typem zadań było poszukiwanie i opis zabytków, i miejsc wspomnianych w zaproponowanych tekstach. Zadania te wydawały się ciekawsze, ponieważ mogły to być badania terenowe. Można było zrobić zdjęcia i porównać je z tymi sprzed lat. Studenci przedstawiali, na przykład, informacje na temat katedry św. Jury, katedry ormiańskiej (z fragmentu utworu *Uśmiech Lwowa* Konrada Makuszyńskiego), katedry polskiej (z wiersza *Jechać do Lwowa* Andrzeja Zagajewskiego i *Moje miasto* Zbigniewa Herberta) wieży ratuszowej, kościoła Dominikanów, (z fragmentu utworu *Kaśka Kariatyda* Gabrieli Zapolskiej), Wysokiego Zamku (pojawił się on w utworach Zbigniewa Herberta, Gabrieli Zapolskiej, Stanisława Lema i innych¹⁵), Parku Stryjskiego, Rynku (z wiersza *Serce we Lwowie* Feliksa Konarskiego). Niektóre opisane obiekty nie tak łatwo było zidentyfikować, ponieważ już nie istnieją, a zadaniem studentów było też wskazanie, co się obecnie znajduje w miejscu, np. sklepu Paszandy, gimnazjum nr 3 (*Moje miasto* Zbigniewa Herberta), Pasażu Hausmana (*Serce we Lwowie* Feliksa Konarskiego), Domu Inwalidów (*Kaśka Kariatyda* Gabrieli Zapolskiej), starych kawiarni na Wałach Hetmańskich (Maria Kurtz-Weschlerowa), „pod parasolami weneckiej kawiarni” (*Jechać do Lwowa* Andrzeja Zagajewskiego) etc.

Zadaniem, które budziło chyba największe zainteresowanie, było odnalezienie jakichś drobnych elementów lub ciekawostek we Lwowie, np. małych szczegółów (nieznanych, schowanych) świadczących o „polskich latach” Lwowa, napisów na murze, windzie, gazowym liczniku; interesujących elementów metalowych „lanych” i „kutych”, przedstawienie swoich ulubionych miejsc, zaułków, detali architektonicznych, „dzikich” miejsc we Lwowie lub w okolicach Lwowa etc. Zadanie te podobały się studentom chyba dlatego, że, po pierwsze, była to pewna forma samo wyrażenia i ekspresji (można samemu decydować, co przedstawić), po drugie, była to możliwość przedstawienia siebie jako prawdziwego „poszukiwacza skarbów” czy „odkrywcy dotychczas nieznanych terenów” i po trzecie, nie wymagało to szukania materiału w książkach i przygotowania informacji w postaci tekstu. Najczęściej były to zdjęcia, ale też studentki jednej z grup zaznaczyły na planie Lwowa miejsca, które one lubią (krótko opowiedziały o nich i pokazały zdjęcia na ekranie), a potem zaproponowały żeby każdy z grupy zaznaczył swoje ulubione miejsce, tworząc w taki sposób subiektywną mapę miasta. Na obronie praktyk zadania te też były szczególnie dobrze odbierane, ponieważ podczas prezentacji zdjęć reszta studentów starała się odgadnąć, gdzie mianowicie we Lwowie znajdują się sfotografowane elementy lub miejsca.

---

¹⁵ Z. Herbert *Wysoki Zamek*, *Moje miasto*; G. Zapolska *Kaśka Kariatyda*; S. Lem *Wysoki Zamek*.

Nie zawsze jednak zadania „twórcze” okazywały się tak łatwe. Jednym z najtrudniejszych, według samych studentów, było dla nich przygotowanie prezentacji czy referatów, które wymagały głębszej wiedzy, najczęściej historycznej¹⁶, i umiejętności wybrania podstawowych / potrzebnych informacji. Na przykład w zadaniu, w którym trzeba było zaproponować zmiany w historii Lwowa (kto, co mógł zrobić, a nie zrobił), tak żeby miasto lepiej i szczęśliwiej się rozwinęło; albo zadaniu, w którym trzeba było pokazać Lwów na mapach politycznych od początku istnienia miasta do dziś; wyrazić swoje zdanie co do losów Lwowa po II wojnie światowej; opisać, jakie ważne dla historii Polski wydarzenia miały miejsce w okolicach Lwowa; albo też jakie są najważniejsze wydarzenia w historii Lwowa. Warto jednak zaznaczyć, że ostatecznie zadania te zostały dobrze wykonane i zaprezentowane.

Można też wyodrębnić zadania, które doznały „klęski”, jak na przykład na podstawie przedstawionego opisu mieszkania Lema trzeba było namalować plan tego mieszkania, powiedzieć, czy było to typowe mieszkanie dla lwowskich kamienic, przygotować krótki referat na temat mieszkań we lwowskich kamienicach¹⁷; tylko częściowo wykonane zostało zadanie, które dotyczyło napisania referatu na temat „Ormianie w Rzeczypospolitej (ze szczególnym uwzględnieniem Lwowa)” i przygotowaniem prezentacji śladów Ormian we Lwowie. Ale taka sytuacja jest raczej wynikiem nieodpowiedniego przygotowania się przez studentów w czasie praktyk, aniżeli niemożności odnalezienia niezbędnego materiału.

Kolejny typ zadań, robionych przez studentów, pozwolił im się zapoznać z tradycyjnymi polskimi piosenkami i zabawami, znanymi wierszami i dziełami sztuki i w taki sposób „doświadczyć kultury”. Na przykład studenci przygotowywali dla grupy zabawę „W trawie w czasie deszczu chrapie ślimak zły...” albo „stary niedźwiedź”, „chowanego”, „rolnik na dolinie” (trzeba było znaleźć tekst piosenki, „choreografię”, melodię); zaprezentowali trzy najbardziej znane w kulturze polskiej wiersze o śmierci: *Śpieszmy się kochać ludzi*, *Kot w pustym mieszkaniu*, *Do trupa*, zaśpiewali razem piosenkę *W poniedziałek rano*, przedstawili piosenki lub wiersze, w których występują: jarzębina (*jarzębina czerwona...*), Karpaty (*jak długo z gór karpackich...*), jałowiec (*dym jałowca łzy wyciska...*), połonina (*jak na połoninie...*), kadzidło (*mnie to kadzą...*); odnaleźli popularne (do dziś) socrealistyczne piosenki: *Na lewo most...*, *Piękna nasza Polska cała...*, *O Nowej to Hucie piosenka*, nauczyli grupę śpiewania alfabetu (a potem też cyfr) na melodię poloneza *Oto idzie pierwsza para* etc.

---

¹⁶ Historię Polski jako przedmiot na Uniwersytecie Lwowskim wyklada się dopiero na drugim roku studiów.

¹⁷ Kiedy te kamienice powstawały, jakie były mieszkania na poszczególnych kondygnacjach, czy oprócz „ordynacji” lekarskich prowadzono w nich inną działalność gospodarczą itd.

Zadania te studenci na ogół wykonali dobrze, chociaż ogólnym problemem było dopasowanie melodii. Na obronie praktyk piosenki i gry były też dodatkowym, ale niezbędnym elementem relaksującym, ponieważ traktowane były jako zabawy.

Opisywane dotychczas zadania dotyczyły głównie wiedzy o kulturze i trochę „doświadczenia kultury”. Omawiane tu praktyki zawierały także duże bloki zadań, nazwane „ćwiczeniami językowymi” (ponieważ robiło się je pisemnie i oddawało do sprawdzania wcześniej). Zadania te dotyczyły realizacji języka w przeróżnych poszczególnych sytuacjach komunikacyjnych (np. użycia form grzecznościowych w różnych sytuacjach, złożenia gratulacji i kondolencji, kupowania biletów, wyrażenia opinii czy napisania recenzji, opisu, dialogów, życiorysu, tłumaczenia określonego tekstu na język polski, podania dat i godzin, prognozy pogody etc.) i były tematycznie związane z innymi zadaniami „niejęzykowymi” każdej karty. Z powodów braku czasu / miejsca nie da się ich wszystkich tu omówić, wspomnę tylko, że ich wykonanie miało pomóc w pewnych sytuacjach komunikacyjnych, „poprawnemu” (adekwatnemu) zachowaniu się wśród Polaków, czyli miałyby one pomóc w komunikacji (głównie językowej, ale też niewerbalnej). Poprawne wykonanie niektórych zadań wymagało starannego przygotowania się i uczenia pewnych norm i zasad, które systemowo nauczane będą dopiero na drugim albo trzecim roku studiów polonistycznych we Lwowie. Studenci nie zawsze potrafili się zorientować, gdzie mają szukać „podpowiedzi”, do których książek, słowników i poradników warto byłoby zajrzeć. Ale na ogół dobrze poradzili sobie z tego typu zadaniami.

Podsumowując, można powiedzieć, że dość ambitny¹⁸ plan organizacji takich praktyk został skutecznie zrealizowany. Studenci w czasie praktyk poznali dużo nowych informacji dotyczących historii i kultury Lwowa oraz Polski, wzbogacili **kompetencję socjokulturową** i interkulturową. Praktyki te pozwoliły na optymalne zaangażowanie całej grupy do wykonywania poszczególnych ćwiczeń. Nowe informacje i kompetencje niejednokrotnie przydadzą się im w trakcie kolejnych lat studiów na uniwersytecie, nie wspominając już o „żywej” komunikacji.

---

¹⁸ Zadania praktyk były wielokrotnie omawiane przez wykładowców na posiedzeniach Katedry Filologii Polskiej i czasem wydawały się skomplikowane, i zbyt szerokie dla studentów po pierwszym roku studiów. Zdecydowano jednak zaryzykować próbę i zobaczyć, czy i jak studenci potrafią sobie poradzić z postawionymi zadaniami.

Bibliografia:

- Achtelik A., *Nauczanie kultury polskiej wobec problematyki aksjologicznej*, [w:] *Nauczanie języka polskiego jako obcego i polskiej kultury w nowej rzeczywistości europejskiej. Materiały z VI Międzynarodowej Konferencji Glottodydaktycznej*, red. P. Garncarek, Warszawa 2005, s. 213-218.
- Burzyńska A., *Jakże rad bym się nauczył polskiej mowy. O glottodydaktycznych aspektach relacji język a kultura w nauczaniu języka polskiego jako obcego*, Wrocław 2002.
- Garncarek P., *Przestrzeń kulturowa w nauczaniu języka polskiego jako obcego*, Warszawa 2006.
- Gębal P. E., *Realia i kultura w nauczaniu języka polskiego jako obcego*, [w:] *Z zagadnień dydaktyki języka polskiego jako obcego*, red. E. Lipińska, A. Seretny, Kraków 2006.
- Gębal P. E., *Dydaktyka kultury polskiej w kształceniu językowym cudzoziemców*, Kraków.
- Kowalewski J., 2011, *Kultura polska jako obca?*, Kraków 2010.
- Krawczuk A., *Nauczanie Ukraińców polskiej etykiety językowej (zwracanie się do adresata)*, [w:] *W poszukiwaniu nowych rozwiązań. Dydaktyka języka polskiego jako obcego u progu XXI wieku*, red. W. Miodunka, A. Seretny, Kraków 2008, s. 301-312.
- Krawczuk A., *Komunikacyjna kompetencja tekstowa Ukraińców w zakresie polskiej etykiety językowej*, [w:] „Kwartalnik POLONICUM Centrum Języka Polskiego i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców”, 2011 nr 11, s. 37-46.
- Miodunka W., *Czy kultura była traktowana po macoszemu w nauczaniu języka polskiego jako obcego? Rozważania na marginesie książki Anny Burzyńskiej*, [w:] *Kultura w nauczaniu języka polskiego jako obcego. Stan obecny – programy nauczania – pomoce dydaktyczne*, red. W. Miodunka, Kraków 2004, s. 13-35.
- Zarzycka G., *Kurs komunikacji międzykulturowej jako element „studiów polskich”*, „Przegląd Polonijny”, 2000 nr 1, s. 131-143.
- Zarzycka G., *Mały leksykon kultury polskiej dla cudzoziemców (opis koncepcji)*, [w:] *Kultura w nauczaniu języka polskiego jako obcego. Stan obecny – programy nauczania – pomoce dydaktyczne*, red. W. Miodunka, Kraków 2004, s. 151-161.
- Джерелознавча практика. Завдання для студентів напряму підготовки „Філологія” („Польська мова та література”)*, 2011, уклад Є. Ковалевський, ред. А. Кравчук, Львів.
- Кравчук А., Русін М., *Відповідність між навчальними програмами на львівській полоністиці та вимогами сертифікаційних екзаменів з польської мови як іноземної* [w:] *Мова як іноземна: проблеми сертифікації за європейськими стандартами*. За ред. О.Атонів, А.Кравчук., Й. Тамбор., Львів 2010, с. 122-130.